

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 100 D. POLUGOD. 50 D.
ČETVRTGOD. 26 D. POJEDINI BROJ 2 D.

K proširenju Jewish Agency

Povodom zadnjeg zasjedanja Akcionog Odbora u Londonu povelala se u židovskom novinstvu živa i žestoka diskusija o budućem odnošaju Cijonističke Organizacije prema proširenoj Jewish Agency. I mi smo se onda opširnije — i ako bez diskusije — bavili ovim pitanjem (vidi »Židov« 1924., br. 35, 36. i 37.). Od onda prošlo je već nekoliko mjeseci, a da se u židovskoj štampi nije dalje čuo ni jedan glas, ni jedna novost u ovom pitanju. Bit će, da je razlog ove šutnje pomanjkanje materijala, jer egzekutiva u ovoj periodu nije davala nikakvih izjava, komuniqueja o načinu, pravcu te uspjehu pregovora, koje vodi za proširenje Jewish Agency. A možda je razlog i taj, što je predsjednik Weizmann cijelo to vrijeme sproveo u Evropi i Palestini. Može da se predmijeva, da je egzekutiva šutjela namjerno, da ne izazove ponovno diskusiju, koja se prvi puta vodila toliko strastveno — naročito sa strane opozicije —, da je bila kadra poremetiti njene nakane. Prema tome vodili su je valjda razlozi diplomatske naravi.

No zadnjih je dana odjedamputa buknuo bura u ovoj lišini. Neki cijonistički listovi, među njima i oficijelni organ egzekutive »Haolam« izvjestili su, da je Weizmann u svom oprosnom govoru na odlasku iz Jerusolima među ostalim rekao slijedeće: »Mi, cijonistička egzekutiva držimo, da će se morali smatrati našu funkciju dovršenom u času, kada će Jewish Agency započeti redovnim djelovanjem.« Prve kritike, koje su se bavile ovim govorom, ispravno su istaknule, da za cijelo ovaj pasus govora nije doslovno ovako izrečen, kako to javljaju novinske agencije. Osim toga nastojali su, da protumače ovu rečenicu u vezi sa cijelim govorom iz kojeg se razabire, da je Weizmann govorio o svršetku djelovanja cijonističke egzekutive samo u pogledu ekonomsko-financijske odgovornosti, dok nijednom riječju nije spomenuo organizatorne, političke i kulturne zadaće. Ovakovo je tumačenje moralo uvjeriti svakoga, koji poznaje historijal Jewish Agency i stajalište egzekutive, a napose Weizmannovo. Ono se posvema slaže sa temeljnim ustanovama nacrtla za ustav proširenja Jewish Agency, kako je odobren po Akcionom Odboru.

Opozicija, koja se skupi oko Grünbauma usprkos toga nastoji, da ovu navodnu izjavu Weizmanna tumači u smislu svojih teza, što ih je odbio Akcioni Odbor. U zadnjem broju berlinskog »Jüdische Rundschau« napada bivši član egzekutive Solovejčik Weizmanna, a da i ne pokušaje ispitati, da li je uistinu tako izrečena ova izjava. Interesantno je, da u istom broju nalazimo ispravak Weizmanna, koji je poslao — kako sam kaže — u bojazni da bi netačna reprodukcija njegovog govora

mogla dovesti do krivoga tumačenja. Izjavljuje, da je uistinu — po smislu — onom zgođom rekao ovo: »Mi smo danas, prije nego što pristupamo većim zadaćama, ispunjeni brigom za svakidanja potrebna sredstva, pa od ovog stalnog nervoznog ogledavanja za sredstvima mnogo palimo. Nadam se, da će Jewish Agency kad jednom bude postojala preuzeti ovu funkciju prikupljanja novaca i da će novac takoreći automatski pridolaziti, a mi ćemo se moći izravno posvetiti zbiljskome kolonizatornome radu.«

Držim, da će se ovom izjavom zadovoljiti i najoštiji opozicionalec Grünbaumova kova. Jer iz njenog se sadržaja i nadasve optimističke stilizacije može zaključiti, da Weizmann računa sa bezprikornim funkcijoniranjem nove Jewish Agency. No ipak moramo požaliti, što i ovom prilikom Weizmann o pregovorima šuti i ostavlja nas u tami naslućivanja. Držim dalje, da ovim ispravkom Weizmanna egzekutiva nije kazala zadnju svoju riječ, već da će sada morati dati jasnije izjave o stadiju svojih pregovora u tome danas najbitnijem pitanju naše organizacije.

Liga Naroda i židovska Palestina

Izješće mandatske komisije.

Zastupnik Židovskog dopisnog ureda u Ženevi imao je prilike, da dobije uvida u izvješće stalne mandatske komisije Lige Naroda o palestinskom mandatu. Izvješće, koje se prema postojećem propisu ima uputiti na Vijeće Lige Naroda, rezimira rezultat od šest sjednica, koje su se bavile raspravom pismenoga izvješća britske vlade od juna o. g.

Izvješće naglašuje u uvodu: Dok svi drugi mandati imaju jedino svrhu, da ostvare opće principe člana 22. statuta Lige Naroda, palestinski je mandat kompliciranije naravi. Iz uvoda mandatskog ugovora kao iz raznih poglavlja jasno proizlazi, da Liga Naroda i preko odredaba člana 22. želi, da se provede izgradnja židovske narodne domovine u Palestini. Prema osnovnom principu člana 22. ugovora je prva dužnost mandataru, da osigura razvitak madatskoga teritorija upravom, koja odgovara interesima stanovništva. Pored toga upućuje se mandatar odredbama deklaracije od 2. novembra 1917. da u Palestini »podupire židovsku narodnu domovinu, pod pretpostavom, da se ništa ne učini, što bi bilo na uštrb građanskih i vjerskih prava nežidovskih zajednica u Palestini ili pravima i položaju Židova u drugim zemljama.«

Komisija skreće naročitu pažnju Vijeća na glavno pitanje, koje, kako se čini, dominira nad sadašnjim položajem u Palestini.

Komisija je primila do znanja, da je posljednjih godina u Palestini opažen znatan

priljecaj židovskih useljenika. Ta struja imigracije, koja poglavito dolazi iz istočne Evrope, daje Palestini novi sloj pučanstva, koji pored svega oduševljenja i želje, da saraduje na izgradnji židovske narodne domovine, nema još onu tehničku vrsnoću i tradiciju, a da se može posvetiti poljoprivrednom radu, koji Palestini najviše treba. Prema članu 6. mandata ima palestinska uprava da pod izvjesnim uvjetima olakša židovsku imigraciju i da unaprijedi gusto naseljivanje Židova na selu, uključivo i na ona državna imanja, koja ne služe javnim svrhama. Ta odredba ujedno nalaže palestinskoj upravi ne samo unapređivanje već i uređivanje židovske imigracije u Palestinu. Komisija je sretna, da može izraziti svoje priznanje nastojanjima mandataru da ostvari princip, na kojem se temelji ovaj član. Ona je podjednako dužna, da upućuje na to, da je imigraciona politika mandataru dovela do prepora, jer cijoniste nisu s tom politikom sasvim zadovoljni. Cijoniste smatraju osnutak židovske narodne domovine u Palestini kao prvu dužnost i postali su nešto nestrpiljivi, pošto su nastale neke poteškoće glede imigracije i dodjeljivanja zemljišta. S druge strane otklanja arapska većina u zemlji imigracionu politiku mandatarske vlasti i ustručava se da prihvati misao osnutka židovske narodne domovine u Palestini. I obzirom na dvojaku dužnost palestinske uprave želi komisija da izrazi svoje priznanje upravi radi savjesnosti, mudrosti i osjećaja pravdnosti, kojim je vršila svoju dužnost.

Prolimba interesa, koji mora neminovno da vodi do konflikta između cijonista i većine arapskoga elementa u pitanju imigracije, značajan je i u savezu s velikim brojem drugih manifestacija. Židovi se na primjer tuže glede odgoja, da mandatar daje Arapima financijsku potporu, koja im se čini prevelikom. U pitanju javnih radova tuži se opet arapski element, da Židovi uživaju prednost, pa i onda, ako ova pogodnost ne proističe od administracije, već od cijonističke organizacije, koja na vlastiti račun izvađa javne radove. Ako se polkreće pitanje savjetodavne ili zakonodavne korporacije, tad Arapi uskraćuju svoju potporu, ako im se ne osigura reprezentacija, koja odgovara njihovoj brojčanoj snazi. Administracija ne može ustijed odredaba mandata dopustiti jedan majoritet, koji želi da oponira protiv osnutka židovske narodne domovine u Palestini.

Komisija u ugodnom je položaju, što može izvjestiti, da se usljed nepristranosti i razboritosti administracije, a naročito vrhovnog komesara, ublažila oština između interesa, koji su se sukobili.

Komisija primila je sa zadovoljstvom do znanja izvještaj opunomoćenih reprezentanta

u ime palestinske administracije, da ona odbija planove ekstremnih cionista, koji žele da sa Židovima potpisu Arape u Palestini. Deklaracija, koja sadržava nazore britske vlade, što ih je izrazila u korespondenciji s cionističkom organizacijom (Bijela Knjiga), a koja je 18. juna 1922. prihvaćena po cionističkoj organizaciji, moći će po mišljenju komisije ublažiti nezadovoljstvo, koje ugrožava mir u zemlji. Komisija primila je do znanja, da je bilo moguće vezati opunomoćene reprezentante arapskog pučanstva s lokalnom upravom. Komisija iskreno se nada, da će nastojanja vrhovnog komesara u interesu mirnog razvitka zemlje biti krunjena uspjehom u najkraće vrijeme.

Nadalje traži komisija opširni izvještaj o upravi Transjordanije. I ako se svi paragrafi palestinskog mandata ne mogu upotrijebiti u Transjordaniji, ona ipak stoji pod britskim mandatom. Komisija traži i opširne informacije o emigraciji i imigraciji, kao i klasifikaciji imigranata po rasi i zvanju.

Predležeci nam izvještaj ne kaže i ne donosi nam ništa nova. Osim povoljne kritike dosadašnjeg rada palestinske vlade, naročito u pogledu imigracije i potvrde njene politike u pravcu osnivanja židovske narodne domaje, on ne sadržaje ništa. No već sama činjenica, da se stajalište ovog internacionalnog političkog foruma nije ni u čem promijenilo, za nas je važna. Mi i ovaj dokument možemo sa zadovoljstvom staviti u niz dosadašnjih i smatrati ga političkim uspjehom.

Konferencija u Kattowitzu

Povodom njezine 40-obljetnice.

U danima od 18.—23. hešvana 5645/6.—11. novembra 1884.) zasjedala je u Kattowitzu konferencija onih, koji su prijedložili »Hibat Cijon« pokretu. Inicijatori ove konferencije mislili su, da će ovom konferencijom uspjeti ujediniti sve one organizacije, društva i pojedince, koji su bili voljni nešto učiniti za kolonizaciju Palestine. Na žalost, sudeći po odazovu, bilo je svega 30 delegata, većinom iz Rusije, nije ova konferencija postigla svoju svrhu, jer nije uspelo ujediniti sve one korporacije, koje su radile na kolonizaciji Palestine. Naročito velike organizacije kao Alliance, Anglo Jewish Association nisu htjele da prstube savezu udruženja, koji je imao da regulira i centralizira sav taj kolonizatorni rad. A ipak moramo danas reći, da je ova konferencija imala veliko značenje za budući kolonizatorni rad, da je stvorila temelj, na koji je kasnije cionistički pokret nastavio gradnjom Erec Jisraela.

Sazivačima konferencije nije bilo samo do toga, da skupe sve privrženike i da vijećaju o putevima i sredstvima, kako da se postigne zajednički cilj. Njima se, kao kasnije i Herzlu, radilo o imponantnoj, jasnoj i snažnoj manifestaciji prema cijelome svijetu. A naročito valjalo je židovskoj javnosti prikazati potrebu unapređivanja poljodjelstva među Židovima, i to kolonizacijom Palestine, kao narodnu dužnost, kojoj moraju udovoljiti. Ujedno trebalo je stvoriti nužne organe za upravu kolonizacionog djela, izraditi jedan račan plan za kolonizaciju i t. d.

Gledajući danas na rezultat ove konferencije držimo, da je ona u glavnome udovoljila svojoj zadaći. Zaključci konferencije sadržavaju u zametku najvažnije organizatorne i političke principe pokreta, kako su se kasnije razvili. Treba samo podsjetiti, da se tako-

zvana infiltracija odlučno otklanjala i da se naprotiv nastojalo dobiti pravne garancije za kolonizaciju u Erec Jisraelu.

Turska vlada nije ni onda sa simpatijom pratila kolonizatorni rad u Palestini i čim su osnovane prve kolonije izdala je zabranu useljavanja. I dok su sve druge organizacije htjele krišom ušuljati pojedine Židove, lebdjela je učesnicima konferencije pred očima pravna sigurnost, koja se imala postići intervencijom kod turske vlade. I doista su poslali svoga emisara, ali uspjeh nije postignut, kao što nije Turska ni kasnije htjela da dade »charter«.

Od važnosti je i zaključak konferencije, da se kolonistima, koji trebaju pomoći, dadu zajmovi, u protimbi prema sistemu baruna Rothschilda i Alliance.

Veliki cilj, koji bi omogućio brži tempo ujedinjenja svih sila, koje rade na kolonizaciji Palestine, nije postignut, a isto tako nisu stvorene pravne garancije za kolonizaciju. Pokret, Hoveve Cijona ostao je u glavnome ograničen na Rusiju i Rumunjsku, te se borio s velikim poteškoćama, jer nije uspelo ni legaliziranje organizacije u samoj Rusiji, uslijed čega je bio znatno otežčan rad.

Konferencija u Kattowitzu nije urodila onim plodom, što su ga očekivali njezini sazivači, ali je ipak dala jak podstrek za osnutak novih i uzdržavanje starih kolonija, a naročito za širenje narodnoga pokreta. Ona će pored svega toga zadržati trajno istorijsko znamenovanje, kao važna elapa na putu našega nastojanja za osnutak narodne domovine u Erec Jisraelu.

Buduća organizacija poljoprivredne kolonizacije

Piše dr. Artur Ruppin.

Ovaj članak je nacrt za temeljitu reorganizaciju naše poljoprivredne kolonizacije. Dr. Ruppin, koji se nakon dvije godine odsustva opet vraća na vodstvo kolonizacije nastojat će, da se ovi njegovi prijedlozi prihvate na slijedećem kongresu.

Kako je mnogo puta spomenuto, židovska kolonizacija u Palestini ne može jednostavno imitirati primjere u drugim zemljama, jer mora da uzme u obzir dvije okolnosti: osebnost ljudskog materijala i nacionalne ciljeve. Ona sama mora da nađe puteve, koji će odgovarati našim posebnim ciljevima. No kod toga ona mora, da iskoristi sva iskustva poljoprivredne kolonizacije u drugim zemljama. Bilo je stoga važno, da nakon što je cionistička organizacija u godini 1920. prvi puta pristupila kolonizaciji većeg stila u Emeku, autoriteti struke iz inozemstva dođu inspicirati naše naseobine i da nam dadu dobre savjete. Stoga sam to i tražio na XII. kongresu godine 1921.

Kada sam godinu dana kasnije bio u Kaliforniji, pitao sam prof. Elwooda Meada, koji u Americi važi kao najveći stručnjak poljoprivredne kolonizacije, ne bi li bio spreman da dođe u Palestinu na inspekciju naših naselja. U principu on je primio ovaj poziv, no iz raznih razloga mogao je tek godine 1923. doći u Palestinu. Izvještaj o svojim opažanjima, koji je objelodanio, moramo u buduće upotrebljavati kao putokaz. Prof. Mead, koji je zadovoljan s našim naseljeničkim materijalom i odobrava temeljne principe naše kolonizacije, smatra, da se slijedeće tačke moraju reformirati:

1. Dogrješno je, da se sa naseljenicima do sada nije sklopilo pisane ugovore, koji

bi jasno odredili njihove financijalne obveze prema institucijama, koje ih naseljuju. — Toj tački mora se primjetiti, da je prije dvije godine određena posebna komisija sa zadaćom, da precijeni, koje su vrijednosti dane naseljenicima i koliko oni moraju platiti za njih. I ako je komisija već onda podnijela izvještaj, predradnje za sklapanje ugovora još nisu dovršene. Doista je ovo zatezanje loše. Sklapanje ugovora veoma je važno stoga, da se naseljenicima dađe osjećaj sigurnosti i osjećaj obveze, koje imaju. Treba dakle što prije ugovore potpisati.

2. Prof. Mead je mijenja, da naseljenici mora da dobe zemljište tek onda, kad je posve ameliorirano t. j. kad je drenaža provedena, opskrba vodom uređena i putevi izgrađeni. On pače ide tako daleko i traži, da se po mogućnosti već prije naseljenja zemlja jednu godinu obrađuje i obavi jedna žetva. On je pristaša »full equipment« (potpunog snabdjevanja), to znači, principa, da naseljenik mora odmah s početka dobiti sve potrebne zgrade i inventar. Prof. Mead drži, da je poljoprivreda sama po sebi vezana uz toliko poteškoća, da naseljenik i onda, kad već ima sve potrebno, mora da se teško bori za svoju egzistenciju i da mora doći do neuspjeha, ako ne bude potpuno snabdjeven. I u tome prof. Mead imade pravo. U pogledu amelioracije, mi smo u većini slučajeva učinili, što on smatra potrebnim. A gdje nismo, bio je razlog nestašica sredstava. Isto vrijedi i za »full equipment« no sa ograničenjem, da naseljenicima nismo gradili masivne, već drvene kuće. Jedno drugo ograničenje, koje nije poželjno i koje smo morali uvesti obzirom na potrebu brze okupacije u Emeku kupljenog zemljišta i nestašicu materijalnih sredstava je to, da naseljenike nismo mogli potpuno snabdjevali odmah, već tek tokom triju godina. To imade nepovoljnu posljedicu, da naseljenik u prvim godinama postizava male prihode. U buduće morat ćemo stajati na principu »full equipment«.

3. Prof. Mead pristaša je individualne kolonizacije (sa kooperacijom pojedinih grana, kao u našim mošve-ovdim), a protivnik je »Guild-sistema«, kako on naziva naš način kolonizacije u kvucof. On to obrazlaže time, što se kod ovog sistema slabi osjećaj odgovornosti pojedinih članova, da pojedinac nema toliko podstrijeka za izvanredno nastojanje u radu, već da se svaki pojedinac potiskuje na prosječnost grupe i da gubi smisao za gospodarenje i čuvanje inventara.

Tome hoću da primjetim, da u kolonizaciji ne dajemo prednost kvuci, već pružamo iste mogućnosti i našim mošavima. Kvuca, koja je nastala pod osobitim prilikama, uz koje je započela naša kolonizacija i uslijed osebnosti naravi našeg naseljeničkog materijala u Palestini je mnogo više opravdana, već u kojoj drugoj zemlji, pa nemamo razloga, da je posve zabacimo. Budu li še mošve-ovdim u narednim godinama pokazali u svom gospodarskom razvitku boljim od kvucof, bit će to naravno razlog za daljnje ispitivanje ovog problema. Do danas ali još nemamo dokaza o tome. Neka je ovdje spomenuto, da kolonizacija, koju australska vlada provada već dugo godina tako uspješno, u nekom opsegu bazira na sistemu kvuca, naime u prvom stadiju naselja.

4. Prof. Mead zahtijeva, da svakom naselju stoji na čelu superintendent ili Farm Advisor, koji bi naseljenicima savjetom i činom bio od pomoći. I ovaj prijedlog je ispravan, jer su naši naseljenici u opasnosti, da

usljed pomanjkanja iskustva čine tehničke pogriješke. Kod provedenja ovog prijedloga nastat će neke poteškoće. Glavna je ta, da će biti teško naći odgovarajuće osobe za mjesta superintendanta. Moraju to biti ljudi, koji će osim temeljne stručne spretnosti, imati i sposobnost, da s taktom i strpljenjem žive i rade u harmoniji s naseljenicima i koji ne će biti njihovi predpostavljeni i tutori, već učitelji, savjetnici i prijatelji. Svakako moramo poduzeti sve, da takove ljude nađemo.

Osim toga trebalo bi, da naselja budu posjećivana od instruktora u pojedinim strukama, kako bi se postiglo, da ova naselja i u specijalnim strukama budu bezprikorna. Ovi instruktori trebali bi raditi pod centralnom upravom poljoprivredne pokusne stanice. Ova pokusna stanica moraće, da sa svoje strane praktičnim pokusima u centralno ležećim naseljima demonstrira važnost raznih tehničkih metoda.

Cijonistička poljoprivredna kolonizacija bila je do sada tako organizovana, da je u cijonističkoj egzekutivi u Jerusolimu postojao poljoprivredni odio pod upravom jednog člana egzekutive i s jednim stručnjakom na čelu. Ovaj odio pravio je planove za nova naselja, određivao izdatke za pojedina naselja unutar budžeta, kojeg je primio kongres i stalno je kontrolirao naselja. Uz bok ovom odjelu stajao je vaad haklout. Predsjedatelj ovog vaada bio je upravitelj poljoprivrednog odjela. Ostalo šest člana imenovala je cijonistička egzekutiva i vaad leumi. Vaad haklai sastajao se svaki mjesec ili svaka dva mjeseca jedamputa i sudjelovao je kod podjele sredstava i uređivanja naselja. Formalno imao je samo savjetodavni glas, no u praksi nije nikada došlo do protivština između odjela za poljoprivrednu kolonizaciju i ovog vaada. Osim toga postoji u Palestini merkaz haklai t. j. odbor, koji je izabran od organizacije palestinskih poljoprivrednih radnika. Ovaj je odbor također bio u stalnome saobraćaju sa poljoprivrednim odborom. Saradnja ovog odbora sastojala se u glavnome u izboru naseljenika i grupa za nova naselja. Osim toga zastupao je merkaz haklai želje naseljenika kod poljoprivrednog odjela.

Poljoprivredna pokusna stanica ima svoje sjedište i laboratorije u Tel Avivu. Osim direktora (prof. Warburg), imala je ona i zamjenjujućeg direktora (agr. Wilkansky), odjele za botaniku, gospodarsku upravu, uzgoj sjemena, pobijanje životinjskih i raslinjskih parazita, za žitarice i kemiju. Pokusna stanica bavila se do sada studijom važnih problema, naročito pitanja dubrenja i pobijanja parazita i uvedenjem novih kultura, kao šećerna trstika i lan u židovska naselja. Pravila je i praktične pokuse i uzdržaje u ovu svrhu substance u Ben Šemenu, Merhaviji i Daganji. Naprotiv se pokusna stanica do sada nije bavila demonstracijom rezultata svojih istraživanja naseljenicima. Poljoprivredni odio namjestio je ali nekoliko instruktora, koji su putovali od naselja do naselja, da upute naseljenike u specijalnim strukama. Ovo dijeljenje demonstracija i instrukcija od istraživanja pokusne stanice imalo je lošu posljedicu, da instruktori nisu bili u kontaktu sa stanicom. To je bilo zlo za pokusnu stanicu, jer rezultati njenog rada nisu imali kanale, kojima bi došli do naseljenika, a bilo je to zlo i za instruktore, jer je uvijek postojala mogućnost, da ih se prestigne napredujućim istraživanjem.

(Nastavit će se.)

Gradjevna djelatnost u Tel Avivu

Piše Ben Israel, Tel Aviv.

Neprekidna imigracija uvijek na novo donša Tel Avivu valove useljenika i time prouzrokuje veliku potražnju novih stanova. I ako se godišnje u Tel Avivu sagradi nekoliko stotina kuća, volja za gradjenjem kuća, koja je zahvatila sve slojeve stanovništva, ne popušta. Najnoviji statistički materijal dokazuje, da je gradjevna djelatnost postala glavno vrelo za službe stanovništva. Prema tome je preko 900 zanatlija, oko 1400 običnih radnika, oko 100 kočijaša i oko 100 osoba slobodnih zvanja kao arhitekta, mjernika, elektrotehničara itd. zaposleno kod gradnje. Dakle 2500 osoba, to znači 37% registrovanih osoba, koje izvršuju zvanje.

Time, što je gradjevna djelatnost medju radnim granama u Tel Avivu na prvome mjestu, postao je ovaj grad i centar produkcije gradjevnog materijala. Prema registru ima u Tel Avivu 69 poduzeća, koje zaposluju 946 osoba. Na prvom je mjestu fabrikacija opeka, ploča za podove, stepenica, cijevi za kanale i t. d. kod koje je uposleno 226 osoba, t. j. 25% svih tvorničkih radnika. Svega ima u Tel Avivu 13 poduzeća za proizvodnju gradjevnog materijala iz cementa. Najveća je tvornica »Silikat« opeka, koja proizvadj deset milijuna opeka godišnje. Jedna druga tvornica proizvadj 1 milijun opeka, ½ milijuna blokova iz cementa i 100.000 ploča za podove.

U pogledu uporabe sirovina, tvornica »Silikat« zauzima posebno mjesto. Ona troši godišnje 3500 tona domaćeg vapna i 1000 tona masuta iz inozemstva. Druge tvornice upotrebljavaju osim toga šljunak sa mora, cement, boje i željezo. Slijedeća tabela pokazuje potrebu inozemnog cementa u ovim poduzećima:

3 poduzeća troše godišnje 1200 tona cementa; 7 poduzeća troše godišnje 1420 tona cementa; 2 poduzeća troše godišnje 180 tona cementa; ukupno 12 poduzeća troše godišnje 2800 tona cementa.

Ova 12 poduzeća troše godišnje svotu od L 11.200 za cement. Vrijednost produkcije vidi se iz slijedeće tabele:

4 poduzeća produciraju godišnje za L 19.700.—. 8 poduzeća produciraju godišnje za L 12.300.—. Ukupno 12 poduzeća produciraju godišnje za L 32.000.— gradjevnog materijala.

Osim ovih 12 poduzeća postoje još dva, ali su ova izvan teritorija grada. Ima i radionica, koja iz cementa i gipsa pravi ornamente i druge slične predmete. Sve skupa troši se za cement svota od L 15.000.— godišnje.

Osim ovih poduzeća ima još gradjevnih poduzetnika, koji na samome gradilištu proizvode cementne opeke i blokove. U Tel Avivu se i temelje od kuća lijeva iz betona, a kadmada i stropovi. Prema brojčanim podacima, koje smo primili od »Solel-Boneh« ovo je poduzeće od mjeseca jula 1923. do jula 1924. izvelo 11.000 qm gradjevina i u to potrošilo 1420 tona cementa. »Solel-Boneh« troši najviše silikatne opeke, dok privatni poduzetnici upotrebljavaju mnogo više cementa, jer u većini slučajeva preuzimlju sami pravljenje opeka i blokova. I zato ne pretjeruje-

mo ako uzmemo, da se je u prošloj godini kod gradnje u Tel Avivu potrošilo više od 6000 tona cementa. Pridodamo li k tome 1550 tona, koje se troše pri gradnji cesta i daljnjih 3700 tona koje se upotrebljavaju u produkciji raznih poduzeća, to dobijemo količinu od 11.250 tona u vrijednosti od 45.000 L. Ako dakle 30.000 tona cementa koji se godišnje uvozi za cijelu Palestinu Tel Aviv sam troši 11.250 tona, to vidimo da od cijelog potroška cementa Tel Aviv troši 37.5%.

Imajući sada jasan pregled, što se tiče produkcije gradjevnog materijala i potroška cementa, to ćemo pri koncu da navedemo još nešto i o vrednosti gradjevina i cesta, koje su u prošloj godini izgradjene u Tel Avivu. Uzmemo li opreznosti radi nisku cijenu od 4 L po kvadratnom metru (u istinu plaća se mnogo više) za gradjevina, to dobijemo ukupni iznos od 176.000 L kao vrijednost gradjevina podignutih u prošloj godini. Ako sada priradunamo tome za cestogradnju L 22.000 (računavši 60 Piastera po kvadratnom metru) i osim toga popravke koji su obavljani na starim kućama, te trošak za nove pločnike, to vidimo, da izdaci u Tel Avivu za gradnje, ceste i razne popravke iznašaju i više od 200.000 L.

Moramo još da kažemo, da je ovaj pokret izveo znatan preokret u dosadanjem načinu gradnje. Prije rata najviše je kuća gradjeno iz neizradjenog kamenja, a gradnje izvajali su većim dijelom nežidovi. Samo je nekoliko kuća za pokus gradjeno iz cementnih opeka, a inače upotrijebilo se je gdjegdje ornamente i stube od cementa. Zadnjih godina se kamen skoro uopće ne upotrebljava, a na njegovo mjesto stupa silikatna opeka ili cement. Uslijed toga gradjevne radnje sada mnogo brže napreduju, a glavno jest to, da se novcem, koji je do sada izdavan za izradbu i dovoz gradjevnog materijala, koriste stanovnici Tel Aviva. Produkcija gradjevnog materijala dostigla je već toliku savršenost, da se je u zadnje vrijeme već medju arapskim pučanstvom našlo ljudi (kako je poznato Arapi su u svemu konzervativni) koji svoje kuće grade iz silikatnih opeka ili cementnih blokova izradjenih po Židovima. Što više, često zaposluju i židovske radnike. I vlada kod svojih gradjevina koje diže u posljednje vrijeme, voli da zaposluje židovskog radnika.

Keren Hajesod

Specifikacija dohodaka Keren Hajesoda u septembru.

1. Sjedinjene Države Amerike	L 24.635.11
2. Južna Afrika	6.000.—
3. Poljska	1.364.02
4. Pojedini prinosi	1.341.19
5. Austrija	640.17
6. Čehoslovačka	592.09
7. Kanada	448.03
8. Litavska	400.10
9. Letavska	228.13
10. Rumunjska	163.13
11. Transsylvanija	159.18
12. Danzig	97.12
13. Danska	95.18
14. Holandija	32.06
15. Palestina	24.07
16. Ruski Židovi u Londonu	15.—
17. Norveška	12.14
18. Indija	9.18
19. Švicarska	8.07
20. Estonska	7.19
21. Keren Hagetla-fond	185.01
Svega L	36.463.04

Cjelokupni prinosi Keren Hajesoda iznašaju prema tome 30. septembra 1924. L 1,520.237.10.

Poljska. Dosadašnji predsjednik Keren Hajesoda u Poljskoj g. Sachewiecky seli se u Palestinu. Na sjednici održanoj ovih dana izabran je gosp. dr. Klumel predsjednikom, a poslanik dr. Farbstein potpredsjednikom poljskog Keren Hajesoda.

Grandieznom Balfourovom svečanosti otvorena je 2. novembra u Varšavi kampanja Keren Hajesoda. Mnogo hiljada ljudi slušalo je govornike. Odslaniku KH iz Londona pjesniku Leib Jaffe-u priredjene su velike i burne ovacije. Silni utisak imalo je i jedno pismo prof. A. Einsteina i vodje francuskih socijalista Leona Bluma.

U Istočnoj Galiciji nalazi se sada dr. A. Hantke kao odslanik direktorija Keren Hajesoda i cionističke egzekutive. Prvi čin bio je priznanje maaser-principa i obveza jednog niza cionista, da udovolje ovom zahtjevu. Dr. Hantke je do sada na više javnih skupština, u loži Bne Brit itd. govorio i naročito mu je uspjelo, da predobije omladinu za njene zadaće.

Velika manifestacija varšavskih Židova. Preko 100.000 Židova kod ophoda. Usprkos svih protesta poljske štampe protiv ovog »požidovljenja« Varšave, vlada je dozvolila da se 9. novembra održi velik ophod prigodom proslave Balfourove deklaracije. Ovaj je ophod bio velika manifestacija varšavskih Židova za izgradnju Palestine i Keren Hajesod. Pogodovana prekrasnim vremenom, uspjela je ova manifestacija potpuno, jer je sudjelovalo preko 100.000 Židova. Nekoliko kilometara dugi red išao je kroz mnoge ulice pa je trebalo 1½ sata dok je prošao jedno mjesto. Prozori u ovim ulicama bili su dekorirani slikama Herzla, Weizmanna, Samuela i Balfoura, no i poljskog predsjednika Wojciehowsky-a i mnogim barjaci-ma i u polj. bojama, valjda u zahvalu za dozvoljenu manifestaciju. Policija se brinula za uzoran red. Samo se na nekoliko mjesta bundisti htjeli, da naprave nered razdavajući letke. Na čelu ophoda išli su poslanik Grünbaum i organizacija Hašomer Hacair. Naročito se mora istaći jako sudjelovanje Mizrahija sa senatorom Kovalskiem na čelu. Na čelu Hitahduta išao je poslanik Lewinsohn. Jaki utisak učinila je grupa gluhonijemih, koja je brojila nekoliko stotina glava. Svaka grupa nosila je svoje barjake i natpise kao: »Balfour-deklaracija je forma, Keren Hajesod sadržaj« ili »Čast engleskom narodu za priznanje naših prava« itd. Mnoge glazbene kapele svirale su židovsku i poljsku himnu i židovske narodne pjesme. Još u sumraku plesalo se po ulicama kao na svadbama. To je početak Keren Hajesod Kampanje u Varšavi, pa daje mnogo izgleda na uspjeh.

Bukovina. U Černovici bio je dr. A. Hantke, da opet povede KH-akciju. Prigodom proslave Balfourove deklaracije održao je svečani govor, a osim toga pregovarao sa pojedinim krugovima. Svagdje je bio osobito dobro primljen. Usprkos gospodarske krize u Bukovini uspjelo mu je, da predobije vodeće ličnosti za brzo provedenje akcije KH. Za godinu 1925. određen je novi kontingent sa parolom »Podvostručenje KH primitaka godine 1924.«

Dr. Wilenski preuzima vodstvo KH-akcije u Rumunjskoj. Poznato je, da je prošle godine akcija KH u Rumunjskoj provedena osobitim uspjehom i to pod vodstvom odslanika KH direktorija dra. Wilenskog. Na naročitu želju rumunjske cionističke organizacije i londonskog direktorija uputio se dr. Wilenski opet u Rumunjsku, da i ove godine vodi akciju. On se nada, da će usprkos velikoj gospodarskoj krizi u cijeloj Rumunjskoj postići dobre rezultate.

Amerika. Organizacija velike KH kampanje, koja će se provesti u cijeloj Americi, dovršuje se. U Baltimoru započet će se 23. novembra. Ove će godine prvi puta sudjelovati i organizacija Hadasa. Osim toga je velika pogodnost, da su ljetos mnogi, koji će saradjivati, bili u Palestini, pa će moći dobro djelovati na predavanjima.

Argentina. Prema brzobjavnim vijestima završena je ovaj tjedan akcija KH sa rezultatom od 50.000 pesosa.

Iz židovskog i cionističkog svijeta

Palestina navodno podređena Foreign Officeu. Colonel Sir A. Wilson, poznati autoritet na arapsko-političkom polju, izvještava u londonskoj »Times«, da će se obzirom na novu situaciju u Arabiji, departement za srednji Istok, koji je do sada bio podređen Colonial Officeu, dodijeliti Foreign Officeu (ministarstvu izvanjih poslova). Prema tome bi i mandatarna područja u Iraku, Transjordaniji, Palestini i centralna Arabija potpali u kompetenciju Foreign Officea.

Ormsby Gore postat će državni podsekretar za kolonije. Kako se čuje, ponudeno je majoru Ormsby Goru mjesto državnog podtajnika u Colonial Office. Ormsby Gore je jedan od najtoplijih prijatelja cionizma i nalazi se sada na jednom naučnom putovanju u istočnoj Africi.

Novi engleski ministar kolonija pozdravlja cionističku skupštinu. Prigodom Balfourove proslave u Manchesteru, poslao je ministar kolonija Amery slijedeći pozdrav: U sedam godina, koje su prošle od deklaracije, mnoge su poteškoće odstranjene. Fundament Vašeg pokreta pojačan je, pa imate razloga, da sa povjerenjem gledate u budućnost i očekujete stalni i sigurni napredak.

Dva Židova u vladi Baldwina. Među novoimenovanim članovima vlade ima i dva Židova. Major Sir Philip A. G. Sason primio je državni podsekretarijat za zračnu flotu. On je sin umrlog člana parlamenta sir E. Sasoon i unuk baruna Gustava Rothschilda. Za vrijeme rata bio je privatni tajnik vrhovnog maršala engleske vojske u Francuskoj Sir Douglasa Haiga, a poslije rata parlamentarni tajnik Lloyd Georga. Prvi puta bio je ministar godine 1919.

G. A. M. Samuel istakao se kao stručnjak u trgovini. On je autor programa britske trgovačke politike, koji je primljen po trgovačkim komorama Vel. Britanije i koji je na gospodarskoj konferenciji alliranih velesila služio kao baza rasprave. Osim toga je autor drugih stručnih djela. U gradu Norwichu bio je gradski načelnik.

Ministar kolonije Amery. Potpukovnik Amery, kojeg je Baldwin imenovao svojim ministrom kolonija, konzekventni je pristaša politike židovske narodne domaje u Palestini. Za vrijeme izbora 1922., kad je palestinsko pitanje bilo jedna od glavnih tačaka diskusije, rekao je Amery, koji je onda bio lord admiraliteta, slijedeće: »Ne vidim razloga, da se napusti normalni politički pravac, kojim smo pošli ili da ne ispunimo obveze koje smo formalno i javno preuzeli.

Herbert Samuel i švicarski Židovi. Predstojništvo židovske općine u Ženevi priredilo je u čast Herbertu Samuelu, a pod predsjedanjem prof. Balitzera prijem, na kojem se ali nisu dirala politička pitanja. Na izrečenu želju prof. Balitzera, da High Commissioner još dugo ostane na svome mjestu u Palestini, upozorio je Herbert Samuel, da se maskoro svršava njegova 5-godišnja službena perijoda.

Herbert Samuel primio je u audienciju i predsjednika švicarske cionističke federacije dra. Steinmardera i kod toga izrekao svoje zadovoljstvo nad napretkom u Palestini. On će i poslije svojeg službovanja svim simpatijama pratiti pokret.

Senator Lodge umro. 10. novembra umro je u Bostonu američki senator Lodge, koji je u republikanskoj stranci igrao vodeću ulogu. On je bio najoštrij protivnik sudjelovanja Amerike u Savezu Naroda i uvijek je zastupao desinteres Amerike u evropskim pitanjima. No to ga nije suzdržalo, da se najtoplije zauzme za osnivanje židovske domovine u Palestini. Rezolucija, koju je predložio u korist narodne domaje primljena je u maju 1922. jednoglasno od američkog senata. Njemu dakle imamo zahvaliti, što je odstranjena ova zadnja zapreka za ratifikaciju palestinskog mandata.

Žalobna svečanost za Scheinkinom u Londonu. U centralnom uredu cionističke organizacije u Londonu održana je ovih dana žalobna svečanost za Scheinkinom, koji je nastradao prigodom jedne nesreće u Chicagu. Sudjelovali su dr. Goldstein i dr. te svi namještenici ureda. Dr. Weizmann održao je spomen-slovo.

Dr. Chajes putuje u Ameriku. Upravitelj židovskog instituta u Americi rabin dr. St. S. Wise, pozvao je nadrabina u Beču prof. dra. Chajesa, da na istom institutu održi predavanja o židovskoj

znanosti. Istodobno pozvan je dr. Chajes i od Columbia-univerziteta, da održi tamo niz predavanja. Prof. dr. Chajes primio je ponude i putuje koncem novembra u Ameriku, gdje će se zadržati nekoliko mjeseci.

Kongres čehoslovačkih Židova. Predsjednik židovskog narodnog vijeća u Čehoslovačkoj, dr. L. Singer, saopćio je u zadnjoj sjednici narodnog vijeća, da su statuti židovske Lige Saveza Naroda od vlade potvrđeni. Prema tome će se kongres čehoslovačkih Židova održati 5. i 6. januara 1925. u Pragu. Referirati i raspravljati će se o gospodarstvu i školstvu, politici i organizaciji i osnivanju lige.

Zahijevi židovskog kluba u poljskomu Sejmu. U budžetnoj debati razložio je poslanik dr. Leon Reich zahtjeve židovskog kluba. Kad je započeo svoj govor, izašle su iz dvorane sve vladine stranke. Naročito je upalo u oči, da je i ministar predsjednik, koji je do onda pažljivo pratio debatu, odmah poslije početka Reichovog govora otišao.

Poslanik Reich govorio je najprije o poreznom sistemu, koji vlada iskorišćuje protiv Židova, no koji ujedno pogada i nežidove, tako da su u mnogim gradovima održane zajedničke skupštine židovskih i kršćanskih malih trgovaca i obrtnika. Ova porezna politika može imati za posljedicu, da će židovske mase pasti državi na teret. Nadalje zahtijeva govornik da se subvencionira židovske škole. Na koncu izjavljuje, da će židovski klub glasovati za nepovjerenje vladi.

Na koncu debate bavio se ministar predsjednik Grabski u četirisatnom govoru sa govornima opozicije no ni jednom riječi nije se dotakao govora dra. Reicha. Sejm je na to zabacio prijedloge minoritetnih frakcija, da se budžet ne primi.

Prijedlog hakenkrajca u bavarskom Landtagu odbijen. U gospodarskom odboru bavarskog Landtaga dao je ovih dana jedan prijedlog hakenkrajc-lera povoda dugoj raspravi. Oni zahtijevaju od vlade, da se Židovima u buduću više ne da dozvola za trgovinu i da se već podijeljene dozvole ukinu. Prijedlog je od svih ostalih stranaka odbijen, jer se protivi ustavu.

Poziv na sudjelovanje Palestine na izložbi u Lausanni. Švicarska vlada pisala je palestinskoj vladi, da pozivlje palestinske tvrtke, da sudjeluju u izložbi, koja se priređuje za juli 1925.

Parobrodarska linija New York—Palestina. Jedno novocsnovano parobrodarsko društvo u New Yorku uređuje redovitu liniju između New Yorka i Palestine. Lade će ići svaka dva mjeseca. Društvo je kupilo bivšu njemačku ladu »Princessin Alice«, koja se sada zove »President Arthur«. Prvi puta ići će lada 13. marta. 600 židovskih turista već su sada rezervirali mjesta. Lada će imati i ritualnu hranu i pokraj američanske, bit će izvješena i cionistička modro-bijela zastava sa Magen-Davidom.

Vožnja u automobilu Varšava—Jerusolim inatrag. Nakon vožnje preko Jugoslavije, Bugarske, Turske, Anatolije i Sirije stigao je g. Bialinski sa pratnjom 5. novembra u Jerusolim. Prevaljen put je 2000 km. Povratak ide preko Egipta, Maroka, Tunisa, Španije, Francuske i Njemačke.

Akcija za »Solel Boneh« u Belgiji. Akcija g. M. Badera, člana »Solel Boneh«, koju je sada proveo u Belgiji uspjela je. Održane su velike skupštine u Gentu, Antwerpenu, Brusselu i Lüttichu. Prodano je 1860 dionica.

Imigracija židovskih masa iz Litavske u Palestinu. Kao posljedica protužidovske politike kabineta uslijedila je zadnjih mjeseci jaka imigracija židovskih masa iz Litavske. Poprečno se u zadnje vrijeme uselilo mjesečno 400 porodica u Palestinu.

Londonski odbor za Kadoorie — vrtni grad. Za izvedbu plana izgradnje ovog grada, o kojem smo u jednomu od zadnjih brojeva našeg lista opširnije izvjestili, konstituiran je u Londonu jedan izvršni odbor, kojemu je predsjednik g. Kadoorie, a upravitelj dr. Bension. Pripadaju mu i Sir A. Mond, Bernard A. Rosenblatt, David Yellin i dr.

SARINA FINZI
Dr. JOSEF FINZI

zaručeni

Wien, u novembru 1924.

Darujte za halučku farmu

Iz Palestine

Islamski kongres. Navodno je sultan od Nedžda izjavio na jednoj konferenciji, na kojoj je sudjelovalo 300 vahabitskih šeiha, da namjerava u Meku sazvati islamsku konferenciju, na koju će pozvati poslanike iz cijelog islamskog svijeta.

Sjednica Asefat-Hanivharim. Vaad Leumi zaključio je sazvati Asefat Hanivharim (židovska narodna skupština) u martu 1925. Tokom novembra ima da bude zajednička konferencija Vaad Leumi-a i zastupnika židovskih općina u Palestini. Ova će se konferencija baviti pitanjem potpomaganja novopridošlih imigranata.

Posjet generala Weyganda, francuskog vrhovnog komesara za Siriju i Veliku Libanon, u Palestini bio je zakazan za 12. novembra. On je u Palestini gost Sir Herbert Samuela, koji se ovih dana vratio iz Ženeve. Kako se čuje, ovaj je posjet u vezi sa pregovorima radi gradnje željeznice Beirut-Hajfa.

Službeni doček g. Louis Lipskoga u Jerusolimu. Članovi i činovnici palestinske cionističke egzekutive, Vaad Leumia, Vaad Haira, Keren Kajemeta, Keren Hajesoda i radničke organizacije sakupili su se u nedjelju 9. novembra u hotelu Allemby, gdje je bio svečani doček g. Louis Lipskoga — člana cionističke egzekutive i predsjednika američanske cionističke organizacije. Colonel Kish, uveo je gosta i predstavio ga i pozdravio na hebrejskom jeziku. Poslije njega govorili su zastupnici drugih institucija i g. Lipsky. Stigao je i jedan brzozjav Usiškina iz Tel Aviva u kojem g. Lipsky-u želi sreću, da se naseli u Erec Israelu.

Novi hebrejski dnevnik u Palestini. Prema »Doar Hajomu« dovršavaju se predradnje za izdavanje jednog novog hebrejskog dnevnika u Jafi. Novine, koje će biti organ radničkih stranaka, navodno će doskora početi izlaziti.

Slabo iselivanje iz Palestine. Prema službenim brojkama iselilo se iz Palestine u augustu 74 ljudi, među ovima 40 kršćana, 5 muslimana i 29 Židova.

Navodni pronalazak zlata na brdu Sinaju. Prema radio-brzozjavki iz Palestine, našlo se na Sinaju velike količine zlata i petroleja koje je engleska vlada zaposjela u svrhu iskorišćivanja.

Iskopine u Palestini. U Danskoj se sprema veća ekspedicija u Palestinu, koja će u starom gradu Silo poduzeti opsežne iskopine. Ekspediciju će voditi inspektor narodnog muzeja u Kopenhagenu arheolog H. A. Kär, arhitekt Karl Christensen i dr. Aage Schmidt.

Kod obradbe zemljišta u četvrti Mahnajim u Jerusolimu našlo se interesantan predmet. Naišlo se naime na tri prostorije, koje su očito pripadale jednom većem mauzoleumu. U mrtvačkim sobama našlo se sedam kamenih lijesova, od kojih je 5 izvrsno očuvano. Svi su urešeni ornamentima i jedan ima hebrejski natpis.

Kopanje se nastavlja.

Statistika palestinskog importa i eksporta u aprilu, maju i junu 1924.

april/juni 1923.	
import	LE 1,220.466
tranzit u Siriju	37.258
eksport	253.995
tranzit iz Sirije	7.055
reeksport	65.856
april/juni 1924.	
import	LE 1,205.348
tranzit u Siriju	32.144
eksport	226.116
tranzit iz Sirije	10.597
reeksport	51.248

Prema tome se import u ova tri mjeseca nešto smanjio, no i eksport je manji. To se ima pripisati sezoni, u kojoj Palestina ne izvaža svježih proizvoda.

Pojačanje pomorskog prometa između ruskih i palestinskih luka. I. T. A. javlja, da je obzirom na sve veći promet Rusije sa Orijentom, ruska vlada zaključila, da pojača morske linije iz Crnoga mora u Palestinu. Naročito to vrijedi za linije Odesa-Carigrad-Kairo-Jafa.

Palestina i Rumunjska. Trgovačke veze između Rumunjske i Palestine opet oživljavaju. Stigla je ladja »Constanca« iz Galca sa 55 vagona građevnog drva, 20 tona rumunjskog brašna i oko 20 tona pokućstva za naseljenike iz Rumunjske u njihovoj koloniji. Osim toga oko 1000 tona razne robe za židovske tvrtke u Jafi.

Herbert Samuel-četvrt u Hajti. Prije nekoliko godina osnovali su rumunjski Židovi jedno društvo sa zadaćom, da sagradi u Hajti jednu novu gradsku četvrt. U ovu svrhu kupljeno je na jugu brda Karmel 3350 dunama zemljišta. Sada će se započeti gradnjom od 50 kuća.

Početak gradnje električne stanice u Tiberiasu. Dne 22. oktobra započelo se gradnjom ove stanice, koja će graničiti sa novom židovskom gradskom četvrti Kirjat Šmuel.

Plan za jedan tekstilni grad u Palestini. Osnivači Lodzia-tkaonice u Tel Avivu, braća Rosenberg iz Lodza sastavili su plan za osnivanje jednog novog grada u Palestini u svrhu razvijanja tekstilne industrije. Prije svega se ima osnovati jedna kooperativna tekstilna tvornica, koja će zaposliti nekoliko stotina radnika.

Potankosti prijedloga javlja dopisnik od »Najer Hajnt«: 300 židovskih prelaca, koji svi moraju imati nešto kapitala, treba da osnuju jednu kooperativnu tekstilnu tvornicu. Osim toga svaki može da i dalje radi u svom poslu i urediti sebi malo poljoprivredno gospodarstvo. Ovaj projekat kooperativne tvornice mogao bi pružiti mogućnost egzistencije za 100 židovskih porodica. Osim toga bit će izgleda za ržnu radnike i male poduzetnike tekstilne struke. Danas je za pojedine prelece veoma teško, da si u Palestini stvore egzistenciju, jer je roba koja se uvozi iz inozemstva jeftinija. Osim toga mora svaki prelac biti i trgovac i mora da posjeduje rezervni kapital. Nakon osnutka ove tvornice moći će ovi ljudi raditi u nadnici. I za prodaju robe pobrinut će se tvornica. Cionistička egzekutiva istražuje mogućnost provedbe ovog prijedloga pa će ako uspije proći računati na kredit sa strane Keren Hajesoda. Isto je obećao zastupnik baruna Rothschilda g. Schapiro, koji će projekt predložiti u Parizu Piki. Dva zastupnika putuju u Poljsku, da predobiju sudionike za ovu kooperativnu tekstilnu tvornicu.

O industriji konzerva u Palestini. Svojedobno smo javili, da su u Palestini bili zastupnici tvrtke Wetzler i dr. u Wionu sa namjerom, da ispituju mogućnosti industrije konzerva u Palestini. Kako su izjavili, namjeravaju sagraditi tvornicu konzerva i osim toga i tvornicu limenih kutija za konzerve i tvornicu ugljične kiseline i soda-vode. U glavnom će se producirati konzerve povrća i voća, jer je to najpotrebnije.

Osnatak ove tvornice vezan je uz osnutak kolonije po planu dra. Soskina po principu najintenzivnijega gospodarstva, koje će na malenom arealu proizvodjati samo povrće i voće. Kolonija se ima osnovati u blizini Tel Aviva. Za osnutak ovog poduzeća potrebna je svota od 60.000 funti.

O industriji šećera u Palestini. Kako je poznato, interesirali su se gg. Nasatisin, Zlatopolsky, Gefner i dr. za ovu u Palestini veoma potrebnu industriju. Poslali su u Palestinu svotu od 5000 L u svrhu pokusa. Pokusi sadnjeja šećerne trstike i repe predani su pokusnoj stanici.

O sveučilišnoj i nacionalnoj biblioteci u Jerusolimu. Početkom nove godine provedena je biblioteci inventura. Prema tome posjedovala je biblioteka početkom godine 5685. slijedeće knjige:

Općenito i bibliografija	1096	1704
Geografija	490	802
Povijest	2245	3385
Nacionalna ekonomija i pravna nauka	1032	1250
Nehebrejska beletristika	5028	6767
Religijska nauka	818	1001
Filozofija i pedagogija	2608	3053
Tehnika	339	615
Umjetnost	897	1207
Matematika	529	614
Opće prirodoslovlje	206	331
Prirodopis	382	456
Poljoprivreda	319	1000
Fizika	512	692
Kemija	497	821
Medicina	3123	8159
Sport	83	141
Hebraica	21380	23869
Jiddisch-literatura	1421	1673
Judaica u tuđim jezicima	8820	10899

Svega posjeduje biblioteka ubrojivši i dublete i knjige, koje još nisu katalogizirane 67.519 djela u 82.478 svezaka.

Prodaja jedne sinagoge u Nagasakiju u korist Palestine. U Jerusolimu se izvješćuje, da je u Nagasakiju u Japanu prodana tamošnja židovska

sinagoga, budući se općina odselila. 20% svote, koja je dobivena, određena je za Keren Kajemeta, 20% za Keren Hajesoda, a 60% za podizanje jedne sinagoge u Palestini.

400.000 škrabica za Keren Kajemeta. Prema najnovijem izvještaju Keren Kajemeta podijeljeno je po cijelom svijetu više od 400.000 škrabica. U preko 50 zemalja skuplja se na ovaj način za fond. Najviše baca se u škrabice mali metalni novac, a ipak je rezultat ovog sabiranja 14% sveukupnih prihoda KKL.

Iz Jugoslavije

POVJERENICIMA KEREN KAJEMET LEJISRAELA.

Uprava Keren Kajemeta Lejistraela ovime raspisuje

NAGRADNO NATJECANJE

za ovogodišnju Hanuka akciju, koja se ima provesti pod geslom:

za našu koloniju,

jer ubrani novac služi kao kupovina za zemljište halučke farme u Erec Jisraelu.

Uprava razdijelit će 3 nagrade, od kojih će onaj, koji će biti nagrađen I. nagradom dobiti

luksuzno izdanje »Biblija u slikama«

od palestinskog umjetnika Abela Panna, koje je djelo naišlo u židovskom novinskom svijetu na srdačan prijem.

Natjecati se može svaki Židov ili Židovka. Ubrani iznos ima da se šalje preko mjesnog komesara Židovskog Narodnog Fonda ili direktno na Upravu Židovskog Narodnog Fonda u Zagrebu, Hlica 31, III. kat.

Rok ističe 1. januara 1925.

Uprava K. K. L. se nada, da će ovogodišnji uspjeh još nadmašiti prošlogodišnji i da će sva mjesta učestvovati u natjecanju.

Uprava Keren Kajemeta.

PALESTINSKO PUTOVANJE.

U proljeću započeo će opet turistička sezona u Palestini. Bez obzira na važnost toga faktora za privr. život Palestine, mi u činjenici sve većeg posjeta Židova u Erec Jisrael vidimo privlačivu snagu, koju već danas Palestina vrši na galutsko židovstvo i uvjereni smo, da se svaki vraća kao oduševljeni zagovornik izgradnje Palestine. I stoga nam je stalo, da što više Židova i iz naše kraljevine podju u Palestinu, da svojim očima vide, kako napreduje razvitak zemlje. Ali iskustvo zadnjih godina pokazalo nam je, da treba i turistiku organizovati, jer protivnici židovstva iskorišćuju i ovu priliku, te turistima ne pokazuju ništa od novoga jišuva, već ih vode samo na »historijska« mjesta. Pored toga važna je organizacija turistike i s razloga, što se mogu na zajedničkom putu dobiti povlasice, koje znatno pojeftinjuju put.

Palestinski ured voljan je ove godine preuzeti organizaciju ovakovoga putovanja, koje bi uslijedilo koncem mjeseca marta i pozivlje stoga sve interesente, da se prijave. U prijavi treba navesti, u koje se vrijeme hoće putovati, kojom klasom, ikako dugo želi boraviti u zemlji, da li se reflektira na košer hranu. Palestinski ured dat će svakome najpripravnije svaku uputu. Prijave treba čim prije poslati, da možemo stupiti u kontakt s parobrodarskim društvima i da uredimo putni program, te da osiguramo stanove.

Palestinski ured.

Iz sjednice Radnoga Odbora. U sjednici Radnoga Odbora od 19. ov. mj. čitaju se dopisi inž. Zaloscera, koji javlja, da će direktorij Keren Kajemeta na svojoj sjednici, koja će se održati u Jerusolimu dne 22. ov. mj. de-

finalno odlučiti o kupnji zemljišta u Tiri. Zaključeno je, da se uprava K. K. L. u Jerusolimu pozove, da nas brzojavno izvjesti o zaključku direktorija, da uzmognemo na sjednici Saveznoga Odbora u Brodu zauzeti stajalište. Nadalje dopis naših halucim iz Palestine, u kojemu preciziraju svoje stajalište glede kolonizacije, te iznašaju svoje prigovore protiv dosadašnjega postupka uprave K. K. L., te se njihovo gledište podudara s mišljenjem inž. Zaloscera u dosadašnjim njegovim izvještajima. Nakon riješenja tekućih poslova raspravljalo se o sjednici Saveznog Odbora, te su određeni referenti i precizirano je stajalište Radnoga Odbora u svim pitanjima, kojima će se baviti Savezni Odbor.

Kako se u našim srednjim školama podučava istorija. Udžbenik prof. L. Zrnica: »Istorijski pregled novog veka«, Beograd 1921., koji je odobren po ministarstvu prosvjete, te se za cijelo rabi na mnogim srednjim školama, odlikuje se manje znanstvenom svojom obradom, ali tim više svojim krupnim antisemitskim ispadima u obradivanju povijesti savremene Rusije. Kad čitamo pojedine odlomke te knjige, dobivamo utisak, da nemamo pred sobom udžbenik za srednje škole, već pamflet najgore vrste, sastavljen po »hakenkrajclerskom receptu. Autor u svemu čini Židove odgovornima za prilike u Rusiji i ne žaca se da štampa izreku, kao na primjer ovu: »Predsjednik središnjeg soveća (t. j. Lenjin op. ur.) glavni su pomoćnici Jevreji i Nemci — a neke novine tvrde, da je i on Jevrej«. Toliko li je svestranog studija trebalo, dok je istoričar Zrnica došao do toga, da neke novine pišu, da je Lenjin Jevrej! Ali nije dosta da su Židovi krivi za Rusiju, jer »beskućnici hteli bi po čitavome svetu, da sedočepaju imanja i propovedaju diktaturu po Jevreju Marksu... Lakomislene radničke gomile i beskućnici nasele su ovim Jevrejima«. Takovim se znanjem uz odobrenje ministarstva prema srednjoškolska omladina, ovo su načela kojima se sije mržnja u mlade duše. Pozivljemo Savez jevrejskih vjeroispovjednih općina i Vrhovni Rabinat, da kod vlade poduzmu korake, kako bi se onemogućio ovakav udžbenik, koji besramno propagira antisemitizam na srednjim školama.

Iz zagrebačke židovske općine. U nedjelju, dne 16. o. mj. sazvana je sjednica predstojništva radi budžetne rasprave. Upravni odbor predložio je budžetnu osnovu, koja je računavši s teškim ekonomskim stanjem uvažila tek najčešće potrebe, a one ipak iziskuju svotu od 1.800.000 dinara. Nakon što su riješeni neki administrativni poslovi i odgovoreno na interpelaciju g. Šima Spitzera o intervenciji članova predstojništva kod policije bez naročite privole, predsjedatelj g. dr. Hugo Kon opširno obrazlaže budžetni prijedlog te daje razjašnjenja o svim promjenama. U debati traži g. Lav Stern u odlučnom govoru, da se budžetni prijedlog skine s dnevnog reda i da se povrati odborima na ponovni pretres, jer u osnovi nisu uvažene mnoge važne potrebe naše općine, pa bi trebalo naći načina, da se i za ove potrebe made pokriće. Naročito ističe potrebe vjerske, uvažanje opravdanih želja naših ortodoksa i sefarda, naše škole i konačno potrebu gradnje židovskog općinskog doma, koji bi trebao da bude ne samo dom, u kojem bi našla prijem sva naša društva, koji bi nam omogućio dostojno održanje filijalnih službi božjih, već koji bi ujedno i bio jak i snažan podstrek za daljnji razvitak cijeloga židovskoga života. Dr. Rodanić (Narodni Rad) traži neka razjašnjenja i želi, da se osnova povrati pojedinim odborima, da se tačno ustanove sve potrebe i dali su zaista nužni svi predviđeni izdaci, jer je mišljenja, da bi se možda mnogo toga dalo prištediti. Obzirom na podmaklo vrijeme prekida se rasprava, a nastavak određuje se za utorka.

U nastavku sjednice od utorka, dne 18. o. mj.

Lav Stern povlači svoj prijedlog, da se budžetna osnova skine s dnevnoga reda. Dr. Horn u odlučnom govoru zagovara prihvatanje osnove za specijalnu debatu, u kojoj će kod pojedinih stavaka iznijeti svoje prijedloge. Govornik bavi se svim potrebama općine, te ističe, da ova osnova, i ako svemu tome ne udevoljava, pokazuje dobru volju i utire put k srednjoj ekonomiji, koja će kasnije omogućiti izgradnju svih potrebnih institucija, a naročito rad na socijalno-humanitarnom polju, koji je kod nas još dosta zanemaren. Konačno naglašuje, da pored svega toga, što budžetna osnova predviđa povišenje izdataka od 400.000 dinara, ne će ove godine biti povišen porez pojedincima. Nadsavjetnik Albert Schwarz (Narodni Rad) govori s početka o cionističkom i ne-cionističkom naziranju i žali, da se cionistički pokret tako raširio. Zatim se upušta u kritiku budžeta, te ističe, da mu je žao, što ga jedan reakcionarni zakon prisiljava, da bude članom jedne bogoštovne općine i da mora platiti bogoštovni doprinos. U budžetu ima suvišnih stavaka, koji nas terete, pa to zapravo i nije budžet jedne bogoštovne, već upravne općine, jer u njemu imade pored stavaka za vjerske potrebe i stavaka za upravu i čak za neku sudbenost (!). Mi ne trebamo židovsku školu, kad imamo državne škole. Židovska škola i sve židovske institucije samo nas otuđuju od naše okoline. Mirko Breyer deklamira patrijotske fraze i ne želi separaciju, koju provodaju cionisti. Mi treba da smo Židovi, ali i ljudi. U svemu vidi prikrivene namjere cionista, koje on pobija tako i u školi, pa veli, da je glavno duh, koji vlada.

G. dr. Hugo Kon u odgovoru na kritiku budžetne osnove žali, što se budžetu prigovara da je previsok, premda je on očekivao, a i sam je mišljenja, da je kudikamo prenizak i preuzak za velike zadatke, što ih mora moderna židovska općina da vrši. Iznaša kako se budžet procentualno separatizira na pojedine naslove i konstatuje, da se za bogoštovlje preliminira 43%, za nastavu 20%, dakle za primarne vjersko-odgojne svrhe 63% dok je za upravu, dakle sam administrativni trošak predviđeno tek 23%, a za socijalno-humanitarne svrhe malenkost od 14%. Kraj toga naglašuje, da je doprinosbena dužnost pripadnika naše općine najmanja u kraljevini, te manje općine traže mnogo većih žrtava od svojih pripadnika. A zatim se osvrće na izvode pojedinih govornika. Odbija svom odlučnošću da ma i prikriveno ovaj budžet služi unapređivanju i potpori ma koje židovske struje. Protivan je, da se u općinu unaša politika, ali kad je već o tome bilo govora, mora da reflektira na ove izvode, te govornike, koji su toliko naglašivali patrijotizam, pita, gdje su im čini. Mi kao bogoštovna općina dužni smo, da se brinemo za sve potrebe židovstva, a u prvome redu za odgoj naše djece, jer je uvjerenja, da samo dobar Židov može biti i dobar čovjek. Duh u našoj školi jest židovski, baziran na našoj tradiciji i židovskoj etici i sigurno ništa ne zanemaruje, što bi bilo na uštrb općeg vaspitanja naše djece i ako želi, da iz škole ponesu u život čvrst i nepokolebiv židovski osjećaj. Glede prigovora protiv osnutka židovskog općinskog doma, koji bi imao biti, po navodima neke gospode, zasadištem separatizma, upućuje na činjenicu, da bi upravo taj dom pod jednim krovom imao ujediniti sve Židove i struje unutar naše općine, a o potrebi ovakovoga doma slaže se argumentima dra. Horna. Ako u budžetu nije uvršteno ni za predradnje, razlog je tome, što treba prvotno urediti neka pitanja administracije i poreza, koja će tek dati mogućnosti za realizovanje jednoga većega programa. Konačno preporuča osnovu budžeta kao podlogu za specijalnu debatu.

Budžetna osnova prima se kao podloga specijalne debate, u kojoj u ime ortodoksa g. Rothstein podnosi budžet starovjerske udruge i moli predstojništvo, da ga u cijelosti prihvati. Nakon odluke debate zaključeno je povisiti subvenciju ortodoksima od 63.000 dinara na 150.000 dinara.

Specijalna debata nastavit će se u nedjelju, dne 23. o. mj.

Janko Rečnitzer. U cvijetu svoje mladosti, u svojoj 21. godini poginuo je od ubojničke ruke naš mladi sumišljenik Janko Rečnitzer u Pakracu. Radni i miran, nije ni-

kad došao i s kim u sukob, dok nije onoga kobnoga dana priskočio u pomoć jednome napadnutome prijatelju, te nevin stradao životom. Sahranjen je uz brojno učešće cjelokupnoga građanstva. Ožalošćenoj porodici izrazujemo naše saučešće.

Leon Becherano. Dne 16. IX. preminuo je nakon kratke bolesti u cvjetu svoje mladosti u Jafi hav. Leon Becherano. Pokojnik je bio jedan od najagilnijih i oduševljenijih omladinaca, te se uvijek islicao za našu stvar. Zemunska židovska omladina, kao i cio naš pokret gubi u njemu izvrnog druga i plemenitog borca. Zemunska omladina odlučila je, da na njegovo ime otvori vrt. Zihrona letova.

Apel. Cionistička organizacija upravila je Radnome Odboru dopis u kojemu opisuje loše financijsko stanje najbolje židovske revije »Der Jude«, pa moli, da se list pomogne tako, da se nađe veći broj novih pretplatnika. Radni Odbor uviđajući potpuno, potrebu prešne pomoći listu, obraća se ovime na naše sumišljenike sa molbom, da preplate ovaj u omjeru prema svojoj sadržajnoj vrijednosti veoma jeftini list.

Dobrotvorna akademija zagrebačke izraeliske ferijalne kolonije. Izraelitska ferijalna kolonija priredjivala je do sad u svoje svrhe niz dobrotvornih zabava, koje su stekle sveopće priznanje. Sad kani ovo društvo jednom dobrotvornom akademijom pružiti posjetiocima čisto umjetnički užitek, koji je zajamčen sudjelovanjem naših omiljenih domaćih umjetnika: operne pjevačice Marte Pospisil, pijanistice Antonije Geiger-Eichhorn, čelistice Marije Lažanski, vijolinistice Miceke Schön, harfistice Slave Holub, pitomice glumačke škole Katarine Berendorfer, majstora na orguljama prof. F. Dugana, g. Žige Hirschlera i člana narodnoga kazališta Josipa Papića. Akademija bit će u Music Hallu dne 7. decembra prije podne. Ulaznice dobivaju se u pretprodaji kod društvene predsjednice, Jurišićeva ulica 24, II. kat, od 3. do 6. decembra između 11 i 1 sat prije podne, te 4 i 6 sati poslije podne. Preostale ulaznice prodat će se dne 7. o. mj. kod blagajne u Music Hallu počam od 9½ sati prije podne. Akademija počinje točno u 11 sati, a za vrijeme pojedinih točaka rasporeda nije dozvoljen ulaz u dvoranu.

IZ SAVEZA ŽIDOVSKIH OMLADINSKIH UDRUŽENJA.

Savezne edicije. Upravo su izašle prve četiri pjesme, i to: »Mehurati«, B »Tel Haj«, Hej, Haj, J Felija i »Bahar Bagaj«, te će se odmah po jedan primjerak razaslati svim udruženjima. Cijena je svakoj pjesmi tri dinara, sve 4 pjesme skupa za udruženja 10.— dinara. Pjesme se mogu naručiti kod Radnog Odbora.

Savezni Vjesnik. Ponovno pozivljemo sva društva, grupe i pojedince, koji dosada iz bilo kakvih razloga nijesu primili Vjesnik S. Z. O. U., da to odmah reklamiraju. Molimo da društva izvrše sve upute i odredbe javljene u Saveznom Vjesniku.

Prijava članova. Društva, koja još ni do danas nijesu poslala spiskove svojih članova, neka to učine odmah, kako bi im se mogle izdati ovogodišnje iskaznice.

**DORA WEISS
MAVRO BARARON
Zagreb - Split
zaručeni
U mjesecu novembu 1924.**

Književnost

Protokol XIII. cionističkog kongresa. Centralni Ured cionističke organizacije u Londonu javlja, da je u štampi stenografski protokol XIII. cionističkog kongresa. Svezak, koji ima preko 600 stranica sadržaje točan izvještaj o svim raspravama ovog znamenitog kongresa i sistematski sastav svih zaključaka.

Cijena primjerku u mekanom platnu je 6 zlatnih maraka. Narudžbe se šalju na Savez Cionista u Kraljevini SHS ili direktno na Centralni Ured u Londonu. Adresa: 77, Great Russel Street, London, W. C. 1.

»Der Jude«. Mjesečnik. Izdaje ga dr. Martin Buber u »Jüdischer Verlag«.

Upravo je izašao 11. broj 8. godišta sa slijedećim sadržajem:

Inhalt Georg Popoff: Das Verhältnis der Sowjetmacht zum Judentum, Irina Kachowska: Denikins Pogrome, Arjeh Tartakower: Zur Geschichte des jüdischen Sozialismus, N.M. Gelber: Aktenstücke zu den Legalisierungsversuchen der Zionistischen Organisation in Russland, Vladimir Solowjew: Von Israels Ausserwähltheit (eingeleitet und übersetzt von Laslo Radvany).

Bemerkungen: Viktor Grünwald: Von dem religiösen Gegensätzen der Juden Erez-Israels, Max Bruchmann: Von dem nationalen Gegensätzen der Juden Erez-Israels.

Umschau, Albert Maurüber: Reorganisation des Hechaluz, Adolf Grabowsky: Das russische Judentum.

Pretpлата iznaša za kvartal 50 dinara, a ima se poslati na adresu g. Robert Veith, Zagreb, Vlaška 40.

Biblija u umjetničkom izdanju. Palestine Art Publishing Co. izdao je veliko i živočno djelo židovskog umjetnika Abela Panna: Ilustriranu Bibliju.

Djelo će izaći u tri izdanja:

Regularno izdanje, umjetnički kartonirano sa ledima od pergamena. Cijena 30 šilinga.

Luksuzno izdanje sa sjajnim uvezom, numerirano 1-100 i signirano vlastoručno od umjetnika. Cijena 5 funti.

Super-luksuzno izdanje, 1-75 egzemplara cijena 10 funti.

PRICE ZA ŽIDOVSKU DJECU.

Uprava Keren Kajemet Leisrael u Zagrebu izdala je ovu knjigu, koja je pored lijepoga sadržaja i vrlo lijepo opremljena.

Knjiga se može dobiti kod uprave uz CIJENU OD DIN 25.—. Pošto zaliha nije velika, upozorujemo reflektante, da odmah naruče ovu knjigu, jer se kasnije narudžbe ne će moći uvažiti.

Našim pretplatnicima

VEĆ SMO U ZADNJEM KVARTALU OVOGA GODIŠTA, A JOŠ UVIJEK MNOGI PRETPLATNICI NISU NAMIRILI SVOJU PRETPLATU. UMOJAVAMO SVE NAŠE PRIJATELJE, DA NAM SMJESTA POSALJU ZAOSTALU PRETPLATU, DA UPRAVA LISTA UZMOGNE UDOVOLJITI SVIM SVOJIM OBVEZAMA.

PORED TOGA UMOJAVAMO SVE SUMISLJENIKE, DA SVAKOM ZGODOM NASTOJE NAČI NOVIH PRETPLATNIKA, KAKO BI NAŠ LIST DOISTA PRODRO U SVE ŽIDOVSKKE KUĆE.

UPRAVA »Z I D O V A«.

TRAŽI SE

Koncipijent

za odvjetničku pisarnu u većem gradu. Prednost imaju kandidati sa bar jednogodišnjom praksom. Plaća po pogodbi. Pismene ponude otpravništvu lista.

STAKLANA

BRAĆA GROSS

ILICA 84. Z A G R E B Telefon 12-27.

Veletrgovina stakla porculana i kuhinjskog pribora.

Najjeftinije vrelo za nabavu:

Svih vrsti stakla
Porculana
Svjetiljaka
Ogledala
Okrira
Staklenih ploča
Raznog kuhinjskog pribora

NA MALO I VELIKO

Najveći izbor letvica za okvire.
Vlastita radiona okvira za slike i ogledala.

Otvorenje

כשר — restauracije „KARMEI“

u prostorijama prijašnje restauracije Andžela, Petrinjska ulica 26.

Solidna i dobra podvorba, vazda svježja i dobra kuhinja.

Abonenti dobivaju popust.

Za obilnu posjetu moli

Restauracija „KARMEI“

Južno voće

naranča, limuna, badema, lješnjaka datulja, malaga i t. d. uz najjeftiniju cijenu.

Na veliko kod
I. DRAGONER, Zagreb, Nikolićeva 4

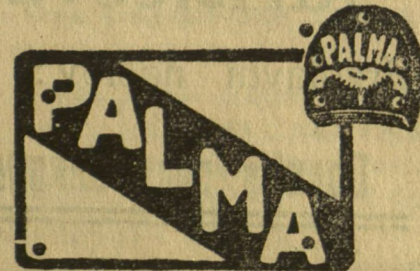

Klubgarniture počam od 8000 D
Sve popravke

„ETERNA“, Fuhrmann i drug,
ZAGREB, Samostonska ul. 1.

Posite radi njihovih mnogih prednosti

Kaučuk pete i potplate.

„M A C H E R“

Agentura za prodaju kuća i zemljišta.
Berislavićeva 4. - ZAGREB - Telefon 16-67.

Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva, Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, veliki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže, najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, veleposjede. ako se obratite na opšte sa svog dobrog glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno protokoliranu tvrtku „MACHER“

10-dnevna reklamna prodaja jesenskih i zimskih cipela!

uz najniže cijene, bez konkurencije, prodajemo dok zaliha traje:	
muške crne Boxcalf cipele	Din. 250.—, 260.—
„ „ 1-a Boxcalf cipele, shimy	„ 285.—, 300.—
„ „ 1-a „ i ševro cipele	„ 330.—, 350.—
„ „ 1-a „ i „ shimy	„ 380.—, 393.—
muške žute 1-a Boxcalf i ševro cipele	„ 410.—, 430.—
ženske crne 1-a Box i ševro visoke cipele	Din. 295.—
„ „ 1-a „ „ „ shimy	„ 420.—

Ženske crne razne Box i ševro cipele sa špangom počam od Din 225.— i t. d. i t. d.

Samo prvovrsna šivana roba.

Osim toga bogati izbor kućnih cipela uz cijenu od Din. 55, 63, 75, Ne propustite razgledati naše izloge i uvjeriti se, da nigdje ne možete bolje i jeftinije kupiti.

ŠANDOR EBENŠPANGER, ZAGREB ILICA BROJ 2.

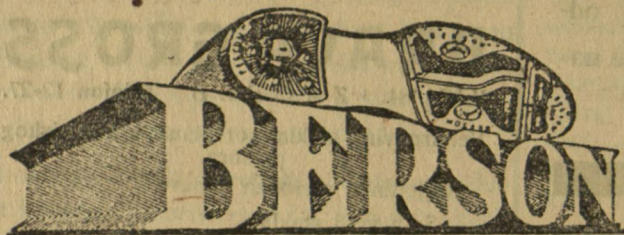
Tražite li elegantne cipele

za jesen i zimu, izvolite razgledati naše izloge i uvjerite se o **hakoćli** i **jeftine cijene!**

ŠANDOR EBENŠPANGER

Skladište cipela

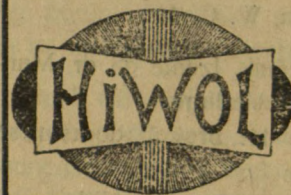
Ilica 2

Gumene pete i Gumene potplate

jeftinije i trajnije su nego od kože! Najbolja zaštita protiv vlage i zime!

„MIRIS“

tvornica običnog i
toaletnog sapuna
Bjelovar

VREĆE

iz jute, tekstilna i papira nove i upotrebene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugalj i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Urhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-85

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posuđivanje nepremovnih ponjava

J. B. SOELLNERS Nachf. A. G. REISSZEUGFABRIK NÜRNBERG

Glavno zastupstvo za kraljevinu S. H. S.

Dioničarsko društvo

„MERKUR“

veletrgovina i konfekcija papira
ZAGREB, Ilica 31. Telef. 17-93.

Prva hrvatska veletrgovina željeza i
željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279

Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebitina. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

Wiener Bank-Verein

Hrvatska podružnica Zagreb

Jurišićeva ul. 22

Brzojavni naslov: BANKVEREIN

Obavlja sve bankovne transakcije

Prva banatska fabrika makarona i testa a. d. Veliki Bečkerek. (Banat)

Telefon 271-272

Brzojavi: Makaroni

nudja svoje nadasve dobre vrste tjesta iz garantovane čiste banatske krupice (gries) po napuljskom sistemu uz najpovoljnije cijene.

Naročito preporuča
košer žel pesah

fabrikate, ko'i se proizvadjaju po nadzorom bečkerečkog nadrabinata
Glavno zastupstvo za Zagreb

Makso Weiss

Centralna Banka za Trgovinu, Obrt i Industriju d. d. Zagreb

Jelačićev trg broj 4 (vlastita palača)
Dionička glavica: Din. 80,000.000—
Brzojavi: Centrobanka.

Telef.: Devizni odio: 3-07, 10-77, 13-33;
noćna služba: 7-78; mjenjačnica: 5-56;
kućna cen.: 2 85, 7-13, 7-96, 11-94, i 12-23.

Podružnice: Brod n/S., Djakovo, Ivanec, Karlovac, Klanjec, Krapina, Koprivnica, Maribor, Novi-Sad, Požega, Ruma, Vараždin i Vel. Trgovište. — Afilirani zavodi: u svim većim trgovačkim središtima Jugoslavije — Izravne veze: sa prvorazrednim bankama u cijeloj Europi i Americi.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun uz najkulantniji kamatnjak — Eskomptira mjenice i devize — Financira i osniva obrtnička, trgovačka i industrijalna poduzeća — Kupuje i prodaje valute, devize vrijednosne papire. — Burzovne naloge obavlja kulantno i točno — Izdaje čekove i kreditna pisma, te obavlja isplate na temelju akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta.

PAMUK A. ROMANO MOLINO

sve vrsti i
u svim brojevima

ZAGREB,

žutica platno

Boškovićeva ulica broj 15

šifoni

Žuti — bijeli — farbani

Brzojavi: DIANA

Telefon broj 23-66

vata (za poplune)